

Trosolwg a Chraffu

Canllaw Cyfranogi i'r Cyhoedd

RHONDDA CYNON TAF

AELODAU'R CYHOEDD YN SIARAD YNG NGHYFARFODYDD Y PWYLLGORAU CRAFFU

Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn cydnabod bod modd i aelodau'r cyhoedd wneud cyfraniad pwysig a bod yn ffynhonnell wybodaeth werthfawr. Felly mae'r Cyngor yn annog ei holl breswylwyr i gymryd rhan weithredol yn y broses Graffu yn Rhondda Cynon Taf.

Mae'r Canllaw yma yn darparu gwybodaeth am yr hyn y mae modd i aelodau'r cyhoedd ei ddisgwyl wrth fynd i gyfarfod o un o'r Pwyllgorau Craffu.

CYNNWYS

	Tudalennau
1. Beth yw Craffu?	1-2
2. Ble a phryd mae'r Pwyllgorau yn cwrdd?	2
3. Sut mae modd i mi sicrhau bod fy 'llais' yn cael ei glywed?	2
4. Pwy sy'n cael siarad?	2
5. Am faint o amser caf i siarad?	2-3
6. Am beth caf i siarad yn y cyfarfod?	3
7. Am beth na chaf i siarad yn y cyfarfod?	3
8. Presenoldeb yn y cyfarfod	4
9. Ble bydda i'n eistedd?	4
10. Pryd bydda i'n siarad?	4
11. Gaf i anfon dogfennau ategol neu ddefnyddio cymhorthion gweledol?	4
12. Beth sy'n digwydd ar ôl i mi siarad?	4-5
13. Sut ydw i'n cofrestru i siarad?	5
14. Sut ydw i'n cofrestru i siarad yn Gymraeg?	5
15. Sut ydw i'n cofrestru i siarad os oes gyda fi anabledd neu anghenion ychwanegol?	5
16. Cyflwyno sylwadau ysgrifenedig	5-6
17. Gwybodaeth ychwanegol	6

1. Beth yw Craffu?

Mae proses Graffu'r Cyngor yn rhoi cyfle i Aelodau etholedig (Cynghorwyr) edrych ar y gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu ac i ofyn cwestiynau am sut mae penderfyniadau wedi'u gwneud. Rhaid i'r Pwyllgorau Craffu hefyd wneud trefniadau i wrando ar safbwyntiau'r cyhoedd a'r gymuned. Un o rolau'r Pwyllgorau Craffu yw ystyried y safbwyntiau hynny wrth ystyried y mater perthnasol ac, os ydy'r Pwyllgor yn ystyried hynny'n briodol, trosglwyddo'r safbwyntiau hynny i Gabinet y Cyngor i'w hystyried.

Mae'n bwysig eich bod chi'n effro i'r ffaith fod y Pwyllgorau Craffu ddim yn ymdrin ag ymholiadau, pryderon neu gwynion unigol. Dylech chi hefyd gofio bod cyfarfod Pwyllgor Craffu yn gyfarfod sy'n cael ei gynnal yn gyhoeddus ond dydy e **ddim** yn Gyfarfod Cyhoeddus.

Mae gan y Cyngor bum pwyllgor craffu:-

Pwyllgor Trosolwg a Chraffu

Mae'r Pwyllgor yma yn cydlynu gwaith y pedwar Pwyllgor Craffu thematig canlynol ac yn sicrhau bod gwaith pob un o'r Pwyllgorau hyn yn effeithiol. Mae'r Pwyllgor yn gyfrifol am gymeradwyo'r Rhaglenni Gwaith sydd wedi'u datblygu gan y pedwar Pwyllgor Craffu thematig i sicrhau bod modd cyflawni'r rhaglenni hynny a'u bod yn gydlynol ac yn canolbwyntio ar ganlyniadau. Yn ogystal â hyn, mae'n cyflawni'r swyddogaeth Trosolwg a Chraffu mewn perthynas â phob thema drawsbynciol 'Cyngor cyfan' sy'n berthnasol i gylchoedd gorchwyl y pedwar Pwyllgor Craffu thematig. Mae'r Pwyllgor hefyd yn gyfrifol am ddelio â phob achos sy'n cael ei 'Alw i Mewn' (o dan Reolau Gweithdrefn Trosolwg a Chraffu y Cyngor).

Pwyllgor Craffu – Cyllid a Chyflawniad

Mae'r Pwyllgor yma yn gyfrifol am graffu ar gyflawniad ariannol a gweithredol; trefniadau rheoli trysorlys; proses ymgynghori'r gyllideb referniw blynyddol; gofynion adrodd ar gyflawniad statudol a monitro gweithredu penderfyniadau cynllunio ariannol tymor canolig.

Pwyllgor Craffu – Plant a Phobl Ifainc

Mae'r Pwyllgor Craffu yma yn craffu ar yr holl ddarpariaeth addysg rhwng 3 a 19 oed a'r Gwasanaethau Cymdeithasol i Blant.

Pwyllgor Craffu – Iechyd a Lles

Mae'r Pwyllgor Craffu yma yn craffu ar wasanaethau sy'n cefnogi iechyd a Lles ein cymunedau. Mae'r Pwyllgor yn ystyried Gwasanaethau Cymdeithasol i Oedolion yn ogystal â swyddogaethau eraill sy'n cyfrannu at iechyd a Lles y Fwrdeistref Sirol fel Gwasanaethau Hamdden, Materion Tai ac Iechyd y Cyhoedd a Lles.

Pwyllgor Craffu – Cynnal Gwasanaethau Cyhoeddus, Cymunedau a Ffyniant

Mae'r Pwyllgor Craffu yma yn craffu ar gynnal gwasanaethau cyhoeddus ar draws ystod o wasanaethau'r Cyngor. Mae'r Pwyllgor yn ystyried meysydd sy'n cyfrannu at ffyniant a materion diogelwch yn y gymuned hefyd. Hwn yw Pwyllgor Trosedd ac Anhrefn dynodedig y Cyngor (yn unol ag Adran 19 a 20 Deddf yr Heddlu a Chyfiawnder, 2006).

2. Ble a phryd mae'r Pwyllgorau yn cwrdd?

Mae pob un o bum Pwyllgor Craffu y Cyngor yn cyfarfod tua 8 gwaith y flwyddyn. Mae'r cyfarfodydd yn cychwyn am 5pm (ac eithrio cyfarfodydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu, wrth ddelio ag achosion sydd wedi'u 'Galw i Mewn' gan fod y rhain yn gyfarfodydd 'arbennig' ac yn digwydd ar amser y bydd y Cadeirydd yn ei bennu). Er mwyn cynyddu ymgysylltiad â'r cyhoedd wrth graffu, rydyn ni'n ymdrechu i gynnal cynifer o gyfarfodydd Craffu â phosibl mewn gwahanol leoliadau ar draws y Fwrdeistref Sirol. Mae rhestr o holl gyfarfodydd y Pwyllgorau Craffu ar gyfer y flwyddyn gyngor bresennol ar gael ar wefan y Cyngor trwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.rctcbc.gov.uk/CY/Council/CouncillorsCommitteesandMeetings/Committees/Committees.aspx>

3. Sut mae modd i mi sicrhau bod fy 'llais' yn cael ei glywed?

Mae dwy ffordd i'ch llais gael ei glywed mewn Pwyllgor Craffu. Os ydych chi eisiau, cewch chi ofyn am gael siarad mewn Pwyllgor Craffu neu, fel arall, cewch chi anfon eich sylwadau ysgrifenedig aton ni. Mae'r weithdrefn ar gyfer cyflwyno sylwadau ysgrifenedig i'w gweld yn adran 16 ar dudalen 5-6.

4. Pwy sy'n cael siarad?

Mae gan unrhyw un sy'n byw neu'n gweithio yn Rhondda Cynon Taf ac sydd wedi cofrestru ymlaen llaw yr hawl i siarad mewn cyfarfod wedi'i drefnu o un o Bwyllgorau Craffu'r Cyngor (gan gynnwys cyfarfodydd "Galw i Mewn" y mae'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn eu cynnal).

Dim ond dau siaradwr sy'n cael siarad ar bob eitem ar yr agenda, ac mae gyda'r Cadeirydd ddisgresiwn i ganiatáu i ragor o bobl siarad os yw'n teimlo ei fod yn briodol gwneud hynny.

Os bydd rhywun o dan 16 oed yn dymuno siarad mewn cyfarfod o Bwyllgor Craffu, mae rhaid bod oedolyn gyda nhw.

5. Am faint o amser caf i siarad?

Ar gyfer pob eitem ar yr agenda, mae modd neilltuo uchafswm o 10 munud o amser siarad i roi cyfle i aelodau'r cyhoedd siarad. Bydd siaradwyr unigol yn cael siarad am 5 munud ar bob eitem ar yr agenda.

Mae gan y Cadeirydd ddisgresiwn i ofyn i'r siaradwr orffen siarad cyn i'r amser yma ddod i ben, os yw'r Cadeirydd o'r farn bod y siaradwr yn gwneud unrhyw sylwadau sy'n ymddangos yn ddifenyddol, yn sarhaus neu'n amherthnasol i'r eitem sy'n cael ei thrafod.

6. Am beth caf i siarad yn y cyfarfod?

Rhaid i aelod o'r cyhoedd sy'n siarad ar eitem ar yr agenda gadw ei sylwadau i'r eitem y mae wedi'i gofrestru i siarad amdani - ni chaiff fynd i'r afael ag eitemau eraill ar yr agenda neu fusnes amherthnasol.

Dylech chi wneud pob ymdrech i sicrhau:

- Bod eich sylwadau yn glir ac yn gryno ac yn cysylltu'n uniongyrchol â'r adroddiad rydych chi wedi gofyn i gael siarad amdano;
- Eich bod chi'n osgoi ailadrodd pwyntiau sydd eisoes wedi'u gwneud gan unrhyw siaradwyr cyhoeddus blaenorol;
- Eich bod chi'n cyfyngu'ch barn i fanteision neu anfanteision yr adroddiad a'ch bod chi'n tynnu sylw at sut mae modd i'r adroddiad effeithio ar ddarparu gwasanaethau i grwpiau penodol o ddinasyddion yn Rhondda Cynon Taf; ac
- Nad yw eich sylwadau yn ddifenyddol, yn gwahaniaethu neu'n cynnwys iaith sarhaus.

Efallai bydd gofyn i siaradwyr egluro unrhyw un o'u sylwadau, yn ogystal â derbyn cwestiynau gan yr Aelodau. Ddylai siaradwyr ddim dadlau ag Aelodau'r Pwyllgor.

7. Am beth na chaf i siarad yn y cyfarfod?

Mae hawl y cyhoedd i siarad yn berthnasol i bob eitem ar yr agenda ac eithrio'r canlynol:

- Ymddiheuriadau, Datganiadau o Ddiddordeb a Chofnodion
- Eitem ar yr agenda sydd wedi'i thynnu'n ôl
- Unrhyw eitem ar yr agenda nad yw'n cynnwys adroddiad ysgrifenedig neu eitem ar yr agenda y mae'r Cadeirydd wedi arfer ei ddisgresiwn i dynnu'n ôl hawl y cyhoedd i siarad amdani
- Pan fo eitemau cyfrinachol / eithriedig yn cael eu trafod gan y Pwyllgor Craffu, bydd y Cadeirydd yn gofyn i bob aelod o'r wasg a'r cyhoedd adael yr ystafell gyfarfod.

Dydy'r hawl i siarad ddim yn cynnwys yr hawl i ofyn unrhyw gwestiynau i unrhyw Aelod Etholedig neu Gyfetholedig, Swyddogion y Cyngor, unigolion sydd wedi'u gwahodd neu unrhyw siaradwr arall.

8. Presenoldeb yn y Cyfarfod

Dylai aelodau'r cyhoedd sydd wedi cofrestru i siarad gyrraedd 15 munud cyn dechrau'r cyfarfod a dylen nhw roi gwybod i Swyddog y Gwasanaethau Llywodraethol eu bod nhw wedi cyrraedd.

9. Ble bydda i'n eistedd?

Bydd Swyddog y Gwasanaethau Llywodraethol yn rhoi sedd briodol i chi, ac ar yr adeg briodol, bydd y Cadeirydd yn gofyn i chi symud i le penodol yn yr ystafell, lle bydd modd eich clywed a'ch gweld chi'n glir.

10. Pryd bydda i'n siarad?

Fel rheol, caiff yr eitemau ar yr agenda y mae aelodau'r cyhoedd wedi cofrestru i siarad amdany'n nhw eu trafod yn gyntaf a bydd y drafodaeth yn dilyn y drefn ganlynol:

- Swyddog Cyfrifol o'r Cyngor i gyflwyno'r adroddiad;
- Os yw'n berthnasol, yr Aelod o'r Cabinet sy'n dal y portffolio perthnasol yn annerch y Pwyllgor Craffu;
- Aelodau'r Cyhoedd sydd wedi cofrestru i siarad yn gwneud hynny;
- Aelodau etholedig eraill (h.y. nid Aelodau'r Pwyllgor Craffu) yn siarad; ac
- Aelodau'r Pwyllgor Craffu yn siarad.

11. Oes modd i mi i anfon dogfennau ategol neu ddefnyddio cymhorthion gweledol?

Er mwyn i Aelodau roi ystyriaeth lawn i unrhyw bwyntiau mae siaradwr yn eu gwneud, rhaid i siaradwyr ddarparu unrhyw wybodaeth/dogfennau ategol y maen nhw'n bwriadu cyfeirio atyn nhw yn eu cyflwyniadau ymlaen llaw wrth gofrestru i siarad. Does dim modd cyflwyno unrhyw wybodaeth/dogfennau ychwanegol yn y cyfarfod ei hun.

Os yw siaradwyr yn dymuno llunio cymhorthion gweledol ar ffurf cyflwyniad PowerPoint, yna mae rhaid darparu'r sleidiau hyn ymlaen llaw hefyd wrth gofrestru i siarad.

12. Beth sy'n digwydd ar ôl i mi siarad?

Ar ôl i chi orffen siarad, cofiwch fod modd i Gadeirydd y Pwyllgor a/neu Aelodau'r Pwyllgor ofyn cwestiynau i chi.

Yna bydd y Pwyllgor yn ystyried y sylwadau sydd wedi'u gwneud ac wedyn yn penderfynu a ddylen nhw wneud unrhyw argymhellion i'r Cabinet neu'r Uwch Swyddog gyda chyfrifoldeb dirprwyedig yn seiliedig ar y sylwadau/materion hynny sydd wedi codi, os yw hynny'n briodol.

Yna bydd y Cadeirydd yn rhoi gwybod i chi nad oes unrhyw gwestiynau pellach ac os ydych chi'n dymuno, cewch chi adael y cyfarfod.

13. Sut ydw i'n cofrestru i siarad?

Mae agendâu cyfarfodydd y Pwyllgorau Craffu yn cael eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor, 5 diwrnod clir cyn dyddiad y cyfarfod.

Rhaid i aelodau'r cyhoedd sy'n dymuno siarad roi gwybod i'r Gwasanaethau Llywodraethol erbyn 5pm ar y diwrnod gwaith olaf ond un cyn cyfarfod perthnasol y Pwyllgor Craffu.

Rhaid i geisiadau gynnwys manylion am ba eitem ar agenda'r Pwyllgor Craffu hoffech chi siarad amdani.

Rydyn ni'n ymdrin â cheisiadau yn y drefn y maen nhw'n cael eu derbyn.

Byddwn ni'n rhoi gwybod i bawb sydd wedi cofrestru i siarad cyn y cyfarfod os yw eu cais i siarad wedi cael ei dderbyn, naill ai drwy e-bost neu drwy'r rhif ffôn cyswllt maen nhw wedi'i ddarparu.

14. Sut ydw i'n cofrestru i siarad yn Gymraeg?

Yn unol â'r canllawiau yn adran 13, os ydych chi am annerch Aelodau'r Pwyllgor yn Gymraeg, mae'r un broses yn berthnasol, a dylech chi nodi a ydych chi am siarad yn Gymraeg neu'n Saesneg.

15. Sut ydw i'n cofrestru i siarad os oes gyda fi anabledd neu anghenion ychwanegol?

Os oes gyda chi anabledd neu unrhyw anghenion ychwanegol a bod angen cymorth arnoch chi er mwyn cymryd rhan lawn yn ein proses Craffu, cysylltwch â ni gan ddefnyddio'r cyfeiriad e-bost isod gan roi cymaint o rybudd â phosibl cyn y cyfarfod fel bod modd inni drafod a gwneud trefniadau ar gyfer addasiadau rhesymol.

16. Cyflwyno sylwadau ysgrifenedig

Rydyn ni'n gwerthfawrogi y byddwch chi efallai yn ei chael hi'n anodd annerch y Pwyllgor ar lafar neu wyneb yn wyneb. Os yw hyn yn wir, rydyn ni'n croesawu cyflwyno sylwadau ysgrifenedig a rhaid gwneud hyn yn yr un modd h.y. erbyn 5pm ar y diwrnod gwaith olaf ond un cyn cyfarfod perthnasol y Pwyllgor Craffu.

Cyflwynwch sylwadau ysgrifenedig i:

E-bost: craffu@rctcbc.gov.uk

Neu drwy'r post:

Gwasanaethau Llywodraethol
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf

Y Pafiliynau,
Parc Hen Lofa'r Cambrian,
Cwm Clydach, Tonypany. CF40 2XX

17. Gwybodaeth ychwanegol

Nid yw ffilmio neu recordio cyfarfodydd yn cael eu caniatáu, oni bai mewn amgylchiadau eithriadol ac yn ôl disgrisiwn y Cadeirydd. Rhaid gofyn am ganiatâd ymlaen llaw.

Dylai siaradwyr roi gwybod i'r Gwasanaethau Llywodraethol ymlaen llaw os oes gyda nhw unrhyw anghenion neu ofynion arbennig.

Os oes gyda chi unrhyw gwestiynau am aelodau'r cyhoedd yn siarad mewn cyfarfod, mae croeso i chi gysylltu ag un o Swyddogion y Gwasanaethau Llywodraethol gan ddefnyddio'r cyfeiriad e-bost isod:

craffu@rctcbc.gov.uk

